

A kis tiszifusz története

Deák Ferenc

Milyen különösek ezek az őszi napok! Nem is ismerek már rájuk. S magamra is alig ismerek már. Akadozik a gondolatom, s nem hevít fel semmi a világon. Szinte örülök az emberek és a tárgyak kisebb-nagyobb katasztrófájának. Szinte kielégít a tragédia.

Itt fekszem most a folyóparton, és hagyom, hogy teljen az idő, hogy a levelek hulljanak, és nem törődöm vele, hogy a folyó, lám, olyan szemtelenül nekilendült, és úgy folyik, hogy az emberek csodálkozva lesik, meddig gyorsul és mi lesz a vége ennek a különös özönlésnek.

Félrefordítom a fejem, látom, amott három feketeruhás öregúr ballag, távolabb tőlük egy diáklány álldogál, s mögötte homokhegyek fehérlenek, sziporkáznak ebben az érett őszi napsütésben. Igen. Most már a fákat sem tartom vissza. Valamikor szívdobogva figyeltem a lombokat, s úgy rémlett, hogy féltékeny őrködésemmel szinte visszatartom a levélhullást, ám egy éjjel mindig becsapott az ősz. Hirtelen rozsdavörösek lettek a lombok, s akkor már hiába őrködtem. Hullottak, libegtek a levelek, de még ez sem vette el a bátorságom akkor. Hittem, hogy a következő őszön nem alszom el azon a bizonyos éjszakán, s a fagy vagy a köd nem tör be a gyümölcsösünkbe.

Mekkora önámítás!

A folyó most is rakoncátlanul zúdul alá, éppúgy, mint amikor fentről, basakürtői házunk elől figyeltem szürkésárga szafágját. De akkor hittem, hogy a folyó csendes, s mint fuvolaszóra a kígyó, úgy hallgatna szavamra, ha akarnám.

Basakürtő, ott fenn a város fölött, a folyó túloldalán, a most vörösbe öltözött szelíd hegykoszorú — ez az én igékkel, titokzatosságokkal, lidércekkel és csodaságokkal teli világom. Ott fenn . . . Csak a fejem kellene kissé félrefordítanom, hogy lássam, merre van a házunk, merre van az „Aranyicé”-hez címzett vendéglő, merre a kápolna, és merre a náddal benőtt zeg-

zugas patak völgy. De nem fordítom a fejem semmerre, hagyom, hogy szemhéjamon átverjen ez a langyos, érett, őszi napsugár.

Szinte örülök az emberek, növények, állatok mulandóságának, örülök az élet mulandóságának. Csak ezt mondhatom most, félhangon, mert ismerem az embereket: ha kiabálnék, nevetnének rajtam, s vállon veregetnének: „Túlságosan fiatal vagy még, fiam, és egy kissé vakmerő”. Igen! Pontosan az. Vakmerő vagyok! Talán azért, mert anyám annyira szerette a vasárnap délutánokat, és a végén a napnak épp ez a szaka lett végzetes a számára. Éppúgy, mint ahogy apám számára végzetes lett a kocsikázás. Talán azért vagyok vakmerő! Vagy mert soha senki sem hallgatott rám, mert úgy volt az emlékezetem óta, hogy mindenki a maga világát élte ott fenn, abban a kicsiny, alacsony hegyi házban. Én nem tudtam külön világot teremteni, én nem tudtam magamban töprengeni, napokig, hónapokig, évekig, nem tudtam, nem tudtam!

Vagy talán tudtam is. Amikor a prэшázba szöktem kora tavasszal, s a hatalmas üres kádba húzódtam, s beszéltem összevissza, mert olyan szép volt, hogy visszhangzik, megnyúlik, megváltozik, minden hang ott az erős szagú, nagy kádban. Olyankor az az érzésem támadt, hogy van velem valaki, aki nagyon hasonlít rám, aki szinte velem beszél, s abban a pillanatban rájöttem, hogy szép dolog volt ott egyesegyedül ücsörögni, és hinni, hogy létezik még egy, még tíz olyan, hajszálnyira olyan ember, mint én. S hogy velük beszélgethetek. De ez csak tavasszal volt, amikor naphosszat ott kuporogtam és beszélgettem a kádban. Az csak tavasszal volt. Néha szinte belerészegedtem már, s önkívületben beszéltem. Sokszor éjszakánként is arra ébredtem, hogy homlokom csupa veríték, hogy kiabálok, beszélek összevissza, és hallgatom és várom, visszhangzik-e.

Talán ez volt az én világom. De olyan fakó, olyan kibírhatalanul színtelen volt az a tavasz, s talán azért beszéltem a kádban, hogy odakint a gyümölcsfák kivirágozzanak. S amikor egy este kibújtam a kádból, s a prэшás ablakán, mint valami rózsaszín kendő, belobogott egy csíntalan barackág telistele virággal, meg voltam győződve, hogy az én beszédemre borultak virágba a gyümölcsfák.

Mekkora tévedés!

A prэшázba nem mentem többé. A tanya körül üldögéltem, s oly kellemtelenül éreztem magam, ha véletlenül szigorú anyám szótlanul elhaladt közelemben, vagy az ablakon keresztül meglátott. Ilyenkor sírni szerettem volna, dühöngeni, kiabálni, de csak durcásan odébb szaladtam, s késő este tértem be a tanyára.

Olyan ürességet sohasem éreztem magamban, mint szeles napokon. Süketség ereszkedett körém, s a szél süvöltésétől nem tudtam menekülni. Akkor olyan jól esett volna, ha anyám behív a konyhába, s kukoricát morzsolat velem, vagy lencsét ad válogatni. De ő sohasem hívott be, én meg csak rohangásztam le-föl a szőlősorok között. Ott fenn egész hétig fújt a szél, és én már sírni se tudtam, annyira kiszáradt a szemem, szám.

Talán ez volt az én világom akkor, amikor még nem tudtam, hogy okvetlenül fontos világot teremteni, mert különben (egyelőre) apámék minden öt percben elvesztik türelmüket, s én húzom a rövidebbet.

Igen! Én épp vakmerő akarok lenni! Vakmerő! Itt fekszem már három napja délelőtt, délután, és úgy látszik, az idő is kedvez. Nem borul be, de még csak egy kis futófelhő sem takarja el a napot. Estére pedig megint eljönnek ők. A gitáros megint játszik, ők pedig isznak-esznek, és szívesen látnak engem is. Bár számukra én nem vagyok senki, se vakmerő, se valami más... Egyszerűen számba se vesznek éppúgy, mint egymást sem. A gitáros meg alig beszél. Hozzám még két szót sem szólt, csak egyszer idenyűitott egy rumosüveget, de az más volt, mint amikor ott fenn Basakürtön, abban

a kis alacsony házban, otthon, apám idnyújtotta a borosüveget. Mert nekem akkor egy-két pohár után megeredt a nyelvem, s apám olyan pofont adott, hogy leesem a székről. Jó lecke volt. Most legalább nem kell szégyenkezni a gitáros és társai előtt.

Lám, az a három öregúr hogy körülfogta azt a diáklányt. A három totyákos, hogy magyarul. Milyen fűgék a mozdulataik! Ki tudja, talán nyugdíjas tisztviselők vagy elaggott üzletemberek. Talán autójuk is van, s arról magyaráznak az ijedt diáklánynak. Odébb úgy villognak a homokdombok, melyeket a kotrógépek dobtak ki a partra. Három öreg róka. Ismerem az ilyenfajta urakat. Vasárnaponként felautóztak az „Arany iccébe”, hogy tiszta levegőt szívjanak, és részegre igyák magukat. Az „Arany icce” tulajdonosa egy hatalmas, hájas ember volt, de hangja olyan cincogó, sipítózó, mint egy tüdőbeteg kislányé. Igen, Basakürtő olyan bortermő vidék, hogy országszerte ismert. Apám is szőlőműves. Az ő bora is kitűnő. De az „Arany icce” vendégei azt nem tudták. Nem is tudhatták. Csupán anyám tudta összehasonlítani, milyen különbség van az „Arany iccében” mért bor és apám bora között. Csak ő tudta. Anyám. Az én, valamikor szép, fiatal anyám. Hogy eltelik az idő! S én mennyire megváltoztam. És ezek az őszi napok is egész mások, mint régebben ott főtt, Basakürtőn. Most hasrafekszem, és ha sikerül, alszom egyet. Még csak alig három óra, délután. Lám, a kis diáklány még mindig ott áll a homokdombok sziporkázásában. Az a három öregúr mégiscsak elaggott üzletember lehetett.

Akkor már tudtam, hogy mindenki saját életét éli, saját világát építgeti. Akkor már nem is rohamoztam se szóval, se könnyel apámék világát. Én még kis vándor voltam, ki saját magát keresi, ki játék híján összebarangolta Basakürtőt, környező vonulatait. Akkor már sejtettem, hogy aligha tudom álmatlankodással és kitaró vigyázással visszatartani az ősz. De azért hinni is kellett valamiben.

Anyám esténként a ház elé ült, és hosszan nézte a várost, figyelte a kacsingató, színes fényeket, az — onnan fönről olvashatatlan — fényreklámokat. Hosszan nézte, vágyódva nézte a várost, ezt csak most tudom, amikor ő már nem mondhatná el, amikor csak én mondhatom félhangosan, mert ha kiabálnék, az emberek kinevetnének, s azt mondanák...

Vasárnap délutánonként atyám leballagott az „Arany iccébe”, leült az egyik asztalhoz, aztán vörösborot kért, s a kocsmáros feleségével és csúnya vénlányával hosszan elbeszélgetett. Ilyenkor érkeztek a városi vendégek is, s a zenekar is munkához látott. Anyám egyszer engem is elvezetett az „Arany iccébe”, de én semmi érdekeset nem találtam ott. Akkor a rádió szólt, a zenészek még nem érkeztek meg. A kocsmárosné egy darabka csokoládét adott, s amíg azzal foglalatostkodtam, nem is érdekelt, miről beszélgetnek. De amikor elfogyott a nyálánság, figyelni kezdtem. Apróságokról volt szó, hülye hétköznapi, színtelen beszélgetés volt az, és én sokáig nem tudtam megérteni, miért szeretett anyám annyira ott üldögelni vasárnaponként, de később rájöttem, hogy ezek az apró színtelen beszélgetések tartották benne a lelket egy-egy álló hétig. Az volt az ő világa. A macska ott ült mellette és dorombolt. Ez a kép örökre megmaradt bennem: anyám szinte egybenőtt a macskával, anyám is épp olyan volt, mint a cirmos, dorombolt, nagy zöld szemét félig lehunyta. A pohárka vörösbor úgy csillogott előtte, mint egy kis vértócsa. Ült és dorombolt tovább, a cirmos szőrét néha fölborzolta. Milyen érthetetlen ez ma, de akkor pontosan így láttam anyámat és a macskát.

Többet nem mentem el az „Arany iccébe”, elég volt belőle. De később ezerszer tettem fel magamban a kérdést, miért akarta anyám, hogy bépillantsak az ő életébe, az ő világába. És miért éppen ott az „Arany iccében”? Valami különös ösztön hajtotta talán arra?

Azon a nyáron történt velem a legszebb és legcsúnyább dolog.

Mégis legjobb lesz, ha hanyatt fekszem. Jólesik, ha arcomba süt az őszi nap, mintha cirógatna. Valamit jóvá akar tenni? Dehogyan. Neki igazán nincs mit jóvátennie. Ezek a sugarak, hogy belesüllyednek bőrömbe, a hú-somba. Különös. Igen, egyszer csak felfedeztem a patak völgyet. A sással, náddal, gazzal benőtt völgyecskét, ahol a patak folyik, ahol a patak szivárog. Békák, siklók s pár vizimadár élt ott. Az „Arany iccében” tett látogatásom után fedeztem fel ezt a pompás helyet. Házunktól nem volt túlságosan messze. A kápolnától meg mindössze ötszáz méterre esett. Naplementekor a kápolna és az a pár fejfá ott fönna a dombtetőn oly különösen feketéllett, hogy megilletődve néztem, néztem, amíg egészen be nem esteledett.

A patak völgyben készítettem első házamat. Egy rozoga kis kalyibát nádból, vesszőből, sásból és lapulevelekből. Gyíkokat, békákat és siklókat fogtam, vesszőből kicsi ketrecekét készítettem számukra benn a kunyhóban. Figyeltem őket naphosszat. Ők lettek a legjobb és egyetlen barátaim. Megértettük egymást. Kunyhómat egy eső után felvetette a víz. Pompás vasárnap délelőtt volt akkor, éjjel nagy eső volt, de reggelre kitisztult az ég. Lefelé igyekeztem a patak völgy felé, mikor a túloldalon, a kápolna mellett egy fehérbe öltözött kislányt pillantottam meg. Olyan idős lehetett, mint én. Futott le a patak völgy felé. Nem tudtam, mitévő legyek. Forduljak-e vissza, vagy menjek tovább feléje? Csak álltam, ő már odaért a mocsárhoz, és megállt. Ott állt, és nézte a nádat. Akkor valamit kérdezett tőlem, s én, mert nem szerettem kiabálni, átballagtam a vizen, és válaszoltam neki. Már nem emlékszem, miről is beszélgettünk mi akkor, és nem tudom, egyáltalán miről is beszélhet két olyan kicsi ember. De akkora boldogságot még sohasem éreztem, mint akkor. Buzogányokat szedtem neki, eldobálta. Békát fogtam, s ő szorosan tenyerébe szorította. Lepkét fogtam, de elengedte. Szedret szedtem, és azt együtt szemezgettük. Fogósdit játszottunk, s az ő fehér szandálja és harisnyája csupa sár lett. Nem vagyok biztos benne, hogy álmodtam e mindezt, és abban sem vagyok biztos, hogy mindazt, ami akkoriban történt velem, nem álmodtam-e csupán, mert oly különösen, oly nyomasztóan nehezedik rám majd minden emlék, kivéve ezt a találkozást. A kis fehér ruhás lány arcára nem emlékszem. Talán nem is volt arca. Akkor nem figyeltem az arcára, csupán a jelenléte volt fontos számomra, s ha álmodom is róla mostanában, nem tudok visszaemlékezni arcvonásaira. Csupán fehér ruháskájára emlékszem, szoknyácskája szinte fölhabzott futás közben. S este fönna a kápolnánál váltunk el. Elfelejtettem megkérdezni, hogy eljön-e másnap, de az tulajdonképpen nem is volt fontos, mert ő soha többé nem jött el, én viszont nem voltam emiatt elégedetlen. Elképzelttem, hogy ő is ott van, s úgy játszottam, mintha ketten lettünk volna, beszéltem neki, s hallottam a választát. Békát fogtam, buzogányt szedtem, szedret ettem, és minden rendben volt. Életem legboldogabb napjai voltak azok.

Legjobb lesz, ha levetem a cipőmet, hadd pihenjen a lábom. Lám, a bal lábra valót már félretapostam. Mindig csámpás voltam. Mindig. A diáklány is elment. Esteledik. Mindig ez volt a legutálatosabb pillanatom, amikor rádőbbsentem, hogy esteledik. Soha, de sohasem nem telt el egy nap, hogy észrevétlenül ereszkedett volna rám az éjszaka. Mindig rádőbbsentem, hogy esteledik, hogy vége a napnak. Megvan ennek is az oka. Mindennek megvan az oka, tudom. Apám is tudta, miért járt le a városba majd mindennap. Talán azért, mert szeretett kocsikázni, talán azért, mert szeretett hajlongani tehetős polgárok ajtaja előtt, talán azért, mert az volt az ő világa. A kocsikázás. Csézájára jobban ügyelt, mint a szemefényére. Esténként az volt az első dolga, ha megérkezett, hogy kiemelje kerekeit, hogy kiemkenje a tengelyt. Egyik szemét kissé lehunyta, mint mindig, és szóltanul végezte ezt a számomra annyira ismert műveletet. Az esti vörös fényben oly öregnek, oly

tehetetlennek láttam, hogy szerettem volna elfutni. Ha valami különösen jó kedve volt, azt mondta: „Vedd le az üvegeket!” S én leemeltem a négyöt nagy, vesszőfonatos, tíz-húsz literes üveget a csészáról. Üresek voltak. Levittem a pincébe, és odaraktam őket a megfelelő hordók elé. Már tudtam, melyik üvegbe melyik hordóból csapol. Ezért kocsikázott ő le majd minden reggel a városba. Tehetős polgárokhoz vitte a bort. Házhoz szállította. Ma már nem teszi ezt. Kár. Legalább néha találkoznánk is. Semmit se tudok róla. Soha semmit sem tudtam róla. Akkor sem, amikor egy asztalnál ültem vele, akkor sem, amikor szüretkor a szüretelőknek kiadta a bért, ő pedig elment, és négy napig nem jelentkezett. Elkocsizott valahová. A helyzet komorsága akkor lett csak igazán kibírhatatlan, amikor ketten maradtunk a házban. Egy kicsit megváltozott irántam, de ez nem tárt fel számomra senmi értékeset. Mert akkor már számító voltam, és az értéket kerestem benne, éppúgy, mint ahogyan tehetségtelen emberek keresik az értékeseket, akiket ki lehet — egy kis furfanggal — használni. De apámban nem találtam értékeset. S akkor, abban a pillanatban rádöbbsentem, hogy ezután már végzetesen magamra vagyok utalva. Kislegény voltam akkor, de rájöttem, hogy az, amire eddig vártam, amit tudatosan és tudat alatt reméltem, az emberségességet, nemcsak hogy pillanatnyilag, de egyáltalán nem találom meg. Megijedtem. Félttem, remegtem azoktól a végtelenül süket napoktól és éjszakáktól.

Egy szép napos délutánon, amikor apám, a permeteskalapú szőlőműves, a városban volt, én a patakvölgyben játszadoztam. Agyagot ástam ki, s abból teremtettem meg leghűbb szolgálóimat. Csináltam egy Jézust, csináltam egy kocsit, és ha jól emlékszem, egy szamarat. A fehérruhás lányka nem volt velem, de én azért úgy beszélgettem, magyarázgattam, mintha ő is ott lett volna a sáskunyhóban. Úgy élt bennem ez a szép, ez a gyönyörű teremtés, ez a módfelett nagy élmény, hogy egyre könnyebben viseltem el az alkonyatokat, a kápolna fekete árnyékát és a fejfák oly riasztó, komor, sötét, jobbra-balra dőlt vonalait. Mindennél jelentősebb volt számomra a fehérruhás kislány egykori látogatása. A nádas, a mocsár zizegő hangja mindig visszaadta egy kicsit az ő lélegzését, két gém pedig mindig visszahozott egy kevéskét az ő ruhájának könnyedségéből. S a kunyhóban a békák és a gyíkok száma megnőtt. Otthonról elvezettem Hamist is, de Hamis csupán aludni szeretett, és nem érdekelte az én buzgólkodásom.

Az est leereszkedett a hegyre, a kápolnára, a fejfákra, a nádasra. Hazamentem. Apám ott állt közömbös arccal a kút mellett, anyám a kút mélyén, lenn a jéghideg vízben lebegett. Másnap eltemettük. Vagy talán harmadnap. Már nem emlékszem. Ő is oda került a kápolna mellé. A temetésen ott volt az „Afony icce” kövér tulajdonosa, családostól. De oly idegesen várta a ceremónia végét... Minden valószínűség szerint vendégeket várt a kocsmába.

Igen. Akkor maradtam apámmal egyedül. Kettőnk viszonya egyáltalán nem változott. Azután már, igaz, nem anyánk főzött, hanem néha én. Néha. Apám, a szőlőműves, továbbra is hordta a bort a városba, és nem változott alapjában véve semmit. Ha olykor elgondolkozott, akkor valószínűleg az időjárásról törte a fejét, vagy, mondjuk, a permetezés időpontját latolgatta magában. Úgy tűnt fel, nekem úgy tűnt fel. De egy nap rájöttem, hogy más is bántja egy csöppet. Fogott egy rossz kádat, melynek már alsó pántja lehullott, talicskára tette, és áttolta a dombra, ahol a kápolna ücsörgött és a fejfák meredeztek. Odahívott:

— Anyád meghalt...

— Igen — mondtam ámulva.

— Nem fogunk erről többet beszélni, de meg kell egyeznünk valamiben.

— Igen — válaszoltam.

— Nos hát: anyád nem hal meg, ha mondjuk, otthon vagyok én vagy te.

— Igen.

— De én a városban voltam, te meg játszottál lenn a pataknál.

— Játszottam... egyedül...

— Egy ember nem hal meg csak úgy...

— Nem értem.

— Azt akartam mondani, hogy egy ember annyit kínlódik, míg végre meghal, te pedig még csak nem is bőgtél, amikor anyád meghalt. Valamit tennünk kell, hogy rendbehozzuk a dolgot. Itt van ez a hordó, ez a rossz kád... Minden alkonyattájt telehordod vízzel letről, a patakról. Ásol ott egy gyűjtőmedencét, s onnan mered a vizet. Mondom, jez azért van, hogy valamennyire rendbehozzuk a dolgot. Bár nem vagyok biztos benne, hogy pontosan ezt kellene-e tennünk. Mindegy. Remélem, nem fogok erről többet magyarázkodni... mert nem is tudnék. Végezd ezt minden este becsületesen.

Túlságosan hosszú és ennélfogva érthetetlen beszéd volt ez, és olyasmik, amit tőle nem szoktam meg. A rajongás és a gyermeki elragadtatás különös érzése kapott el, s hosszan helyeseltam apám szavát. Abban a pillanatban mindent megtettem volna, ha ő tovább beszél, ha nem hagyja abba, és nem megy el onnan a kádtól, ha nem tér vissza a tanyára éppolyan komoran és éppolyan zárkózottan... De ő elment. S én még mindig, kiábrándultan is azt dadogtam: persze, persze, minden este...

Egyedül maradtam.

Aztán megkezdődött a robotolás. Minden este hordtam a vizet. S az alkonyat ezekben a nehéz, kínos pillanatokban úgy toppant elém, mintha földig nyúló karjaim remegéséből vagy tántorgó lépteimből szedett volna erőt ahhoz, hogy egyre sötétebben, egyre gorombábban, darabosabban boruljon át a kápolna tetején, a sírköveken a domb kemény peremén. Úgy látszott már délután, amikor kezembe vettem a vödörket, hogy a sötétség ott lapul a domb tülso felén, ott leselkedik, s csupán arra vár, hogy meghallja lépteim, a vödörök zörgését, a kizúdoló víz csobogását, a kád beteges mormolását... De a vízfordást minden este pontosan teljesítettem, — és a félelem nőttön-nőtt bennem. S amikor egy este Hamis mellémszegődött, s konokul kísérgetett... lépésről lépésre követett, mint valami sátán, attól kezdve már gondolkozni sem mertem nagyon, hisz minden pici gondolat hiábavaló volt. Mert amíg Hamis nem kísérgetett, néha úgy felvillant bennem valami, valami felismerésféle, vagy nem is felismerés volt az, csupán sejtés. Sejtettem, hogy itt valami nincs rendjén, hogy talán ez a vízfordás, ez az érthetetlen robotolás... Idézni próbáltam apám szavait. És egyre kutattam, aprólékosan ellenőriztem feltevéseim és az apám által felhozott okot is... de minden pillanatban megrettentem, gondolataimat minden pillanatban félbeszakította valami. S így soha nem jutott tovább. Napközben meg igyekeztem távol tartani magam ezektől a dolgoktól. Napközben még csak rá sem mertem gondolni ezekre a problémákra. De este akarva, nem akarva ott voltam az esemény központjában, s amikor már majdnem elértem valami kis eredményt, az ügy boncolgatásában, egy varjú káromása vagy kutyaugatás úgy megijesztett, hogy az este csak hangok után füleltem, és nem gondoltam semmire, semmire. Így egy szép napon oly messze kerültem föltevéseim, sejtelseim szűrűjétől, hogyha mégis néha fölvetődött bennem valami, nevetségesnek tartottam róla gondolkodni.

Hordtam, csak hordtam a vizet. S a kád mormolt, dorombolt, s résein, mint apró késpengék, kicsi sugarakban folyt, folyt a víz. Mire fölvittem két vödörrel, az előbbi fuvar fele, vagy több is, kifolyt. S a kád egyre roskatagabb lett, s egyre mogorvábban dorombolt, ha belezúdult a víz. S a nádas ott lent egyre keskenyebb lett, a patak két partján. Két-három év múlva csak két keskeny érvben zizegett már valamicske nád. A hordó körül viszont

a vízimuhar és a gaz oly magasra nőtt, hogy én is alig látszotam ki belőle. A kád meg, mint egy vén pók, szipolyozta a patak vizét. Én, én csupán a parancsot teljesítettem. De féltem attól a nyomasztó gondolattól, mely mégis egyre sűrűbben lepett meg: hogy valamikori legkedvesebb barátaim ellen, a siklók, a békák, szitakötők, gémek ellen esküdtem össze, hogy legszebb emlékeim, legszebb perceim búvóhelyét pusztítom. A kunyhó levetkezte rongyait s csak a váz maradt ott feketén, korhadtan s őszönként, ha az ökörnyal fennakadt rajta, rettegve néztem arra. Mindig az az érzésem támadt, hogy a fehérruhás lányka ruhájának foszlányai azok.

De az idő telt, s én lassan elfásultam, semmi sem érdekelt. Úgy éreztem, hogy itt nincs mit változtatni. Szinte gépiesen végeztem ezt a napi robotot. Mind határozottabban és kellemesebben éreztem, hogy karjaimban megdagadnak az izmok, hogy a vödörök kis játékvödörökké válnak, s az út a paktaktól a kádig, melyen annyit kínlódtam, izzadtam, nem jelentett már különösebb nehézséget. S egyszer, egy különösen szép őszi napon olyasvalami történt, amire nem számítottam. A kád darabokra hullott. Két-három évvel ezelőtt felujjongtam volna: íme, vége a robotolásnak, megszabadultam, vége a rettegésnek, vége értelmetlen büntetésemnek. De most szíven ütött az eset, s két-három napig küszködtem, hogy valamiképp rendbehozzam az elavult, rothadt kádat. Nem sikerült. Akkor talicskára tettem egy új kádat, és föltoltam a régi helyére. Telehordtam vízzel. Másnap este megrökönyödvé láttam, hogy egy cseppnyi víz sem szivárgott ki a vadonatúj kádból. Ott ültem késő éjszakáig a vadmuharral benőtt dombháton, szép holdvilágos éjszaka volt. Jól emlékszem rá. Egyszer csak a patak felőli úton megpillantottam egy alakot, ahogy felém ballag. Mellette egy sárga szempár csillogott. Aztán mellén is megcsillant egy zöldeskék szempár. Apám volt. Mellén a macskát hozta, mellette pedig Hamis ballagott. Tőlem két-három lépésre megállt.

— Történt valami? — kérdezte könnyedén.

— Nem tudom pontosan... Azt hiszem, valami baj van.

— Valamire nem számítottál talán?

— Pontosan úgy van. A régi kád széthullott, az új pedig nem felel meg.

— Nem tudok rajtad segíteni. Erre számíthatnál volna. Mit gondolsz? Talán majd kezdedbe adok egy fejszét, hogy egy új kádat tegyél hülye paszszíóid számára alkalmassá? Nem elég, hogy lassan a kápolna se látszik ki a gazból, a vízimuharból... nem elég, hogy lenn a csontok vízben uszkálnak... nem elég, hogy a sírkövek egymásután borulnak ki a mocsaras talajból?! Mit akarsz te tulajdonképpen? Azt, hogy a tanyát is és az egész Basakürtöt felvesse a víz?

Ezzel lassan visszaballagott. A macska kékeszöld szeme szinte átvillogott ötét testén.

Ott ültem reggelig az új, a vadonatúj kád mellett. Lassan visszatértem gondolataimban arra az első beszélgetésre, amelyben valami jóvátételről beszélt apám. Reggelig ezerszer tettem fel magamban a kérdést, mi is az, amit nekünk jóvá kell tennünk. Mi az, amit rendbe kell hoznunk? Az-e, hogy anyám halála után csupán ketten barikádoltuk el egymástól magunkat, az-e, hogy a kútkáva korhadt volt, az-e, hogy a városban egyre több a fényreklám, s hogy azt anyám nem láthatja? Mi az, amiért én három évig robotoltam? Mi az?

S a nap első sugarai karjaimra, lábaimra vetődtek. Izmaim mintha parászból lettek volna. A tétlen, a tehetetlen, kötélerős izmok...

Ez volt a megsemmisülés pillanata. *Úgy éreztem, csupán egy dologra vagyok alkalmas. Vízfordásra. Méghozzá olyan helyen, ahol örökké szükséges lesz vízre, ahova gépek, pumpák nem juttathatják el a vizet, csak én, egyedül én.* De lám, rám itt már semmi szükség, semmi szükség. Már itt se. Fel-

kerekedtem, és lebotorkáltam a dombról, s most ideleln heverek már három napja. Három napja már, hogy oly tiszta az ég, mint a gyermek szeme, három napja már, hogy itt vagyok a városban, hogy itt heverek a folyóparton, talán azzal a szándékkal, hogy letről szemléljem Basakürtöt, hogy tekintetemmel néha megkeressem házunkat, a kápolnát, a patak völgyet, mert valami lustaság visszatart, valami durcás, visszataszító érzés tart gyepplőn... Most mégis jólesik, hogy beesteledett, hogy a semmivők keserű nyés mosolyával ugyan, de feltápázkodhatok, talpraállhatok ezen a zörgő avaron, hogy a becsapottak keserűségével és különös, beteges vidámságával hallgathatom estére a gitárost, a szótlan zenész muzsikáját. S jólesik, hogy nem leszek egyedül, nem leszek egyedül.

